

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

УДК 378.091.011.3-051

Віра БУРНАЗОВА, завідувачка кафедри теорії та методики навчання мистецьких дисциплін, кандидатка педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики навчання мистецьких дисциплін,
Бердянський державний педагогічний університет,
м. Запоріжжя, Україна

КРЕАТИВНИЙ ВИКЛАДАЧ – КЛЮЧОВА ФІГУРА В ОСВІТІ НОВОГО ПОКОЛІННЯ

Анотація. У дослідженні поряд з визначенням ролі, завдань та особистісних якостей сучасного креативного викладача, діяльність якого спрямовано на забезпечення якісного освітнього процесу, окреслено й ряд ключових викликів розвитку креативності викладача, подолання яких, унеможливить застосування формальності у викладанні навчального матеріалу.

Ключові слова: освіта, креативний викладач, інноваційні технології навчання, педагогічні технології, творча особистість, заклад вищої освіти; внутрішня свобода; фасилітація.

Освіта є ключовим фактором розвитку суспільства, а викладач – головним рушієм цього процесу. У сучасному світі, що стрімко змінюється, роль викладача стає ще більш значущою. Він не просто навчає, а й формує особистість, готує молоде покоління до життя в соціокультурному просторі, який постійно еволюціонує.

Освіта сьогодні як ніколи потребує креативного підходу. Щоб підготувати молодь до динамічного світу, нам необхідні освітяни, які здатні мислити

нестандартно, знаходити креативні рішення та надихати здобувачів освіти на власні відкриття, популяризувати національні мистецькі цінності.

Сьогодні темпи зміни знань та технологій прискорюються, і те, чому навчали навіть 5-10 років тому, вже може бути застарілим або абсолютно непотрібним. Навчальні плани та програми адаптуються до сучасних реалій, але не так швидко як цього вимагає час, подекуди залишаючись консервативними та дещо відірваними від практичних потреб. Це створює величезну прогалину між теорією та практикою, не даючи студентам актуальних знань та навичок, необхідних для успішного працевлаштування та кар'єрного зростання.

Якщо раніше викладач був основним джерелом інформації та знань, то сьогодні він повинен виступати в ролі наставника, коуча та фасилітатора. Його завдання – не просто передавати знання, а допомагати студентам самостійно здобувати, аналізувати та застосовувати інформацію. Необхідно перейти від пасивного засвоєння до активного навчання.

Кожен студент унікальний і має свої сильні сторони, стилі навчання та потреби. Традиційні уніфіковані освітні програми вже не відповідають таким вимогам. Необхідно впроваджувати більш гнучкі, індивідуалізовані підходи, які дозволять розкривати потенціал кожного студента та допомагати йому в особистісному розвитку.

Освіта стає все більш глобальною, з активною міжнародною співпрацею, обміном студентами та викладачами. Це потребує розвитку навичок міжкультурної комунікації, розуміння та поваги до різноманітності. Сучасні викладачі мають бути готовими працювати в мультикультурному середовищі та надихати студентів на популяризацію національних мистецьких цінностей, виходячи за межі локальних рамок.

Сучасні виклики, які постають перед системою освіти, вимагають від педагогів адаптуватися до нових умов і застосовувати інноваційні підходи у своїй роботі. Освітянин майбутнього покоління - це креативний, динамічний фахівець, здатний не лише передавати знання, а й надихати здобувачів освіти,

розкривати їхній творчий потенціал та формувати компетентності, необхідні для успішного життя у швидкозмінному світі. Такий педагог повинен володіти не лише глибокими предметними знаннями, а й розвиненими навичками критичного мислення, емоційного інтелекту, цифрової грамотності та міжособистісної взаємодії. Саме таким має стати освітянин майбутнього - провідник у світ знань, натхненник та наставник нового покоління.

Аналіз сучасних психолого-педагогічних праць із проблеми ролі креативного викладача у соціокультурному просторі дозволяє визначити різні аспекти у проведених дослідженнях. Теоретичний аналіз досліджень вітчизняних і зарубіжних авторів дав можливість виокремити концептуальні положення окресленої проблематики (Д. Богоявленська, Є. Ільїн, Я. Пономарьов, О. Тихомиров, Г. Уоллес, П. Якобсон), а також дослідження креативності, зорієнтовані на аналіз особистісних характеристик і здібностей реципієнта (Дж. Гілфорд, Ю. Кулюткін, В. Моляко, Р. Стернберг, Е. Торренс). Аспекти педагогічної креативності та механізми її прояву досліджували зарубіжні та вітчизняні вчені (J. Kagan, T. Torrance, M. Wallach, В. Загвязинський, В. Кан-Калик, Б. Коротяєв, Н. Кузьміна, М. Лазарєв, Л. Сущенко). Науково-педагогічні пошуки учених В. Гриньової, В. Лозової, О. Молчанюк, Т. Сущенко та ін. засвідчують пріоритетність володіння інноваційними методами та технологіями з метою розвитку креативності майбутніх учителів. Застосування сучасних освітніх технологій професійного навчання у дидактичному ключі обґрунтовано у працях В. Загвязинського, Б. Коротяєва, Г. Пономарьової, О. Пехоти, О. Пометун, Н. Ничкало, О. Савченко, Л. Сущенко, Л. Хомич, М. Фіцули та інших [1; 2; 3; 4; 5; 6].

Проблематика дослідження спрямована на детальне вивчення окремих аспектів ролі креативного викладача та на необхідність формування нових кадрів, вільних та ініціативних, фахівців-креативів, педагогів, які можуть навчати сучасну особистість, що має здатність до саморозвитку, самовдосконалення.

Існує багато факторів, які впливають на розвиток креативності викладача. До них належать особистісні якості, ключові компетентності сучасного освітянина, методи та технології роботи. Особистісні якості включають – відкритість до нового, допитливість, гнучкість мислення, здатність до ризику, впевненість у собі, оптимізм. Ключовими компетентностями сучасного освітянина є експертність у предметній галузі, педагогічна майстерність, цифрова компетентність, інноваційність та креативність. Означені компетентності передбачають розуміння предмета, здатність аналізувати та синтезувати інформацію, а також постійно оновлювати свої знання відповідно до останніх наукових досягнень. Експертність у предметній галузі дозволяє створювати ефективні навчальні програми та цікаво викладати матеріал, надихаючи здобувачів освіти на пізнання нового.

Крім ґрунтовних знань, викладач повинен володіти сучасними педагогічними технологіями та методиками, що забезпечує педагогічну майстерність – вміння організувати освітній процес, застосовувати різноманітні форми та методи навчання, враховувати індивідуальні особливості здобувачів, створювати сприятливе освітнє середовище. Також важливими є навички ефективної комунікації, емпатії та вміння мотивувати здобувачів до навчання.

Сьогодні сучасний освітянин повинен вільно орієнтуватися в цифровому світі та використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі. Це забезпечується його вмінням застосовувати різноманітні цифрові інструменти, ресурси та платформи для організації навчання, підвищення його ефективності, а також розвитком цифрової компетентності здобувачів освіти. Важливо також розуміти питання кібербезпеки, цифрової гігієни та можливості їх імплементації.

Важливим для сучасного викладача є й уміння адаптувати нові підходи до конкретних освітніх потреб та умов; бути творчою особистістю, здатною до генерування нових ідей, впровадження інноваційних підходів та методик у

навчанні; стимулювання пізнавальної активності та критичного мислення у здобувачів, що допомагає зробити освітній процес більш захоплюючим та ефективним. Сьогодні кожен з нас має імплементувати в освітній процес зазначені методи, технології, інструменти, що забезпечують розвиток креативності викладача, але є ряд викликів, які можуть стати на заваді.

Одним із ключових викликів розвитку креативності викладача є звичка до усталених методів та підходів в освітньому процесі. Часто викладачі звикають до певного алгоритму проведення занять, який дає бажаний результат, і сприймають будь-які інновації як додаткове навантаження. Подолання інертності мислення та готовність виходити за межі звичного є важливою умовою для розкриття креативного потенціалу.

Креативність за своєю природою передбачає пошук нових, нестандартних рішень, що завжди пов'язані з певним ризиком. Викладачі, обтяжені страхом невдачі або критики, часто відмовляються від експериментів та інновацій, тим самим обмежуючи свій творчий потенціал. Формування культури, що заохочує спроби та визнає помилки як можливість для зростання, є запорукою розвитку креативності. Також сучасні викладачі стикаються з постійно зростаючим обсягом роботи, пов'язаним із викладацькою діяльністю, адміністративними завданнями та професійним розвитком. Нестача часу та ресурсів, необхідних для творчого пошуку та реалізації креативних ідей, може стати значним бар'єром на шляху до розвитку креативності. Важливо, щоб адміністрація закладів освіти забезпечувала підтримку для створення сприятливих умов та виділення достатнього часу на креативні практики.

Будь-які стресові ситуації, пов'язані з викладацькою діяльністю, можуть призвести до емоційного вигорання, яке, своєю чергою, знижує здатність викладачів до творчого мислення та інновацій. Підтримка психічного здоров'я педагогів, впровадження практик саморегуляції та профілактики професійного вигорання є важливими складовими розвитку їхньої креативності.

Педагогічною аксіомою сьогодення має бути теза: щоб успішно розвивати креативність здобувачів освіти, сучасний викладач сам повинен бути креативною особистістю, прагнути до подолання в собі сили шаблону та формальності у викладанні навчального матеріалу. Створення творчого освітнього середовища завдяки впровадженню ефективних інструментів є ключовим завданням сучасного креативного викладача і запорукою успіху.

Підсумовуючи усе вищезазначене, можемо стверджувати, що викладач, який йде в ногу з часом, є освітянином майбутнього. Завдяки своєму надихаючому підходу до викладання, вмінню використовувати інноваційні методики та технології, а також ефективні інструменти креативний викладач допомагає студентам розвивати необхідні компетентності для успішної самореалізації в сучасному світі.

Саме креативний викладач є ключовою фігурою в освіті нового покоління, який здатен надихати, підтримувати та розвивати творчий потенціал своїх студентів, закладаючи фундамент для їхнього успіху в майбутньому. Креативні викладачі стануть провідниками змін та натхненниками нового покоління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонова О. Є. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки. Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі: монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ім. І. Франка, 2012. С.14–41.
2. Балахтар, К. С. Особливості впливу креативності на суб'єктивне благополуччя викладачів іноземних мов закладів вищої освіти. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія» (05 – Соціальні та поведінкові науки). ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Київ, 2021. 326 с.

3. Іванченко А. О. Психологія креативності особистості: теоретико-методологічний та прикладний аспекти: автореферат дис...дра психол наук. 19.00.01. Київ, 2017. 42 с.

4. Інноваційні технології навчання: Навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів / [Кол. авторів; відп. ред. Бахтіярова Х.Ш.; наук. ред. Арістова А.В.; упорядн. словника Волобуєва С.В.]. К. : НТУ, 2017. 172 с.

5. Технології розвитку креативних здібностей майбутніх учителів : монографія / Г. Ф. Пономарьова, Л. О. Петриченко, І. В. Полякова, А. А. Харківська; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків : Видавець О. А. Мірошніченко, 2019. 272 с.

6. Torrance E.P. The nature of creativity as manifest in its testing. The blazing drive: the creative personality. Buffalo, NY: Bearly Limited, 1987. 123 p.

УДК 37.015.311:17.023.31]:82-34

Мирослава БОВК, докторка педагогічних наук, професорка,
завідувачка відділу змісту і технологій педагогічної освіти,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН
України, м. Київ, Україна

ФОЛЬКЛОРИЗМ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Стратегічне завдання сучасного вчителя української мови і літератури – виконання соціокультурної місії носія і ретранслятора мовної культури, національних, духовних та історичних цінностей українського народу. Сучасний учитель-філолог має володіти досконаліми знаннями з фахових дисциплін, уміти їх інтегрувати у професійній діяльності, бути дослідником, спрямовувати